Opgesteld door: Sjerp van der Ploeg (Kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller: docent voortgezet onderwijs
Referentie: Kennisrotonde. (2021). *Zijn lage toetsresultaten van vo-leerlingen het gevolg van motivatiegebrek?* (KR 1289). Kennisrotonde.

1 december 2021

Vraag

Zijn lage toetsresultaten van vo-leerlingen het gevolg van motivatiegebrek? Zo ja, wat zijn effectieve interventies voor scholen en docenten om vo-leerlingen te motiveren om betere toetsresultaten te halen?

Kort antwoord

Het is niet duidelijk of lage toetsresultaten en/of leerprestaties van vo-leerlingen het gevolg zijn van motivatiegebrek. Nederlandse leerlingen blijken internationaal gezien niet sterk gemotiveerd om te leren maar scoren evenmin over de gehele linie slecht. Het versterken van de motivatie om te leren bij vo-leerlingen is vermoedelijk geen effectieve strategie om leerprestaties te verbeteren. Daar is namelijk weinig empirische ondersteuning voor.

Toelichting antwoord

Nederlandse leerlingen zijn over het algemeen niet (heel) slecht gemotiveerd om te leren

Onderzoek biedt geen inzicht in de mate waarin motivatiegebrek een oorzaak is voor lagere leerprestaties. De motivatie van Nederlandse leerlingen lijkt weliswaar niet erg hoog, maar dat blijkt afhankelijk van het soort motivatie waarom het gaat (instrumenteel of gericht op prestaties) en de invulling van dat begrip (bijvoorbeeld onderlinge competitie of eigen ambitie). Het beeld bestaat dat het slecht gesteld is met de motivatie van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs. Zo schrijft bijvoorbeeld de Inspectie van het Onderwijs (2019, p. 4): "*In vergelijking met andere landen zijn Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs (vo) minder gemotiveerd om te leren*". De bron hiervoor is het internationaal vergelijkende PISA-onderzoek onder 15-jarigen van de OECD (2016, p. 45) dat laat zien dat Nederlandse leerlingen extreem laag scoren op de 'Index enjoyment of learning science' met een score van -0,59, terwijl het internationale OECD-gemiddelde op -0,02 ligt. Ook de score voor instrumentele motivatie voor science is bij Nederlandse leerlingen ook lager dan gemiddeld in de OECD-landen, wat overigens in dezelfde mate geldt voor bijvoorbeeld Duitsland en Zwitserland (p. 344). In een ander rapport met aanvullende PISA-uitkomsten (OECD, 2017, p.95) zien we dat Nederland weliswaar laag staat in de Index of achievement motivation (-0.4),

maar dat dat ook geldt voor Griekenland, Zwitserland en Slovenië, terwijl Korea (-0.5) en Frankrijk (-0.6) daarop nóg slechter scoren. Deze Nederlandse score wordt ook vooral bepaald door het relatief zeer lage percentage (30%) Nederlandse leerlingen dat het eens is met de stelling "*I want to be one of the best students in my class*". Leerlingen uit andere landen lijken een stuk competitiever. Bij de overige stellingen van de Index achievement motivation scoren Nederlandse leerlingen niet erg afwijkend.[1]

Versterking motivatie is geen effectieve manier om leerprestaties te verbeteren

Los van een eventueel motivatieprobleem onder Nederlandse scholieren is het versterken van motivatie geen effectieve route naar betere prestaties. Onderzoek toont aan dat er een *samenhang* bestaat tussen motivatie en leerprestaties. Een meta-studie van bijvoorbeeld Orhan-Özen (2017) op basis van 205 onderzoeken levert een zwak positief verband (effectgrootte van .27) tussen motivatie en prestaties. Gemiddeld genomen behalen leerlingen die een sterkere motivatie rapporteren betere leerprestaties dan leerlingen die een zwakkere motivatie rapporteren. Deze samenhang levert echter niet direct inzicht in het eventuele effect. Veel studies (bijvoorbeeld ook die van Orhan-Özen, 2017) gaan ervan uit dat motivatie de leerprestaties beïnvloedt: als leerlingen beter gemotiveerd zijn, gaan vervolgens hun prestaties omhoog. Dat zou kunnen en het klinkt aannemelijk, maar het is ook mogelijk dat het andersom werkt: als leerlingen betere prestaties behalen, raken ze daardoor beter gemotiveerd. En het zou ook nog kunnen dat het om een wederkerig effect gaat: prestaties beïnvloeden de motivatie wat vervolgens weer de prestaties beïnvloedt.

Om deze effectvraag te kunnen beantwoorden, is longitudinaal onderzoek nodig. Dat is onderzoek waarbij motivatie en prestaties op verschillende momenten bij dezelfde leerlingen worden gemeten. Dat soort onderzoek is er nauwelijks. Het onderzoek dat er wèl is, laat zien dat er geen sprake is van een wederkerig effect èn dat het effect loopt van rekenprestaties naar motivatie en niet andersom (Garon-Carrier et al., 2016; Kirschner et al., 2018). Dus: betere leerprestaties leiden tot sterkere motivatie, maar motivatie draagt niet bij aan leerprestaties. We concluderen hieruit al met al dat het versterken van motivatie waarschijnlijk niet de meest effectieve manier is om leerprestaties op te vijzelen.

Dus in plaats van proberen de motivatie te beïnvloeden doen docenten er verstandig aan andere middelen in te zetten om direct leerprestaties te verbeteren. Dan volgt de motivatie mogelijk vanzelf.

Geraadpleegde bronnen

Garon-Carrier, G., Boivin, M., Guay, F., Kovas, Y., Dionne, G., Lemelin, J-P., Séguin, J., Vitaro, F., & Tremblay, R. (2016). Intrinsic Motivation and Achievement in Mathematics in Elementary School: A longitudinal Investigation of Their Association, *Child Development*, *87*(1), 165–175.

[1] De andere stellingen luidden overigens: I want top grades in most or all of my courses; I want to be able to select from among the best opportunities available when I graduate; I want to be the best, whatever I do; I see myself as an ambitious person.

Kirschner, P., Claessens, L. & Raaijmakers, S. 2018. *Op de schouders van reuzen inspirerende inzichten uit de cognitieve psychologie voor leerkrachten*, Ten Brink Uitgevers.

Inspectie van het Onderwijs. (2019). *Motivatie om te leren. Motiverende kenmerken van het voortgezet onderwijs*, Inspectie van het Onderwijs.

OECD (2016), *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*, *PISA*, OECD Publishing.

OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, PISA, OECD Publishing.

Orhan-Özen, S. (2017), The effect of motivation on student achievement, in Karadağ E. (ed.), *The Factors Effecting Student Achievement*, Springer, 35-56.

Onderwijssector

Voortgezet onderwijs

Trefwoorden

Motivatie, leerprestaties